

Búcsú Sohár Pál kémikustól, az MTA rendes tagjától

Életének 89. évében, 2025. január 19-én elhunyt Sohár Pál, a hazai molekuláspektroszkópia kiemelkedő alakja.

Sohár Pál 1955-ben kezdte meg egyetemi tanulmányait a Budapesti Műszaki Egyetem Vegyészmérnöki Karán. Már 1956-ban aktívan részt vett az egyetemi életben, a forradalom alatt egyike

Sohár Pál (1936–2025)

Holly Sándorral közösen megírta az infravörös, egyedüli szerzőként pedig az NMR-spektroszkópia magyar nyelvű, azóta is használt kézikönyvét.

Mint a Chinoin – azóta már ezen a néven megszűnt – gyógyszergyár hasonló érdeklődésű kutatója, 1979-ben ismerkedtem meg vele, a tekintélyes, idősebb kollégával, kérve a tudományos együttműködés lehetőségét. Sohár Pál 1980-ban lett az Egis gyógyszergyár szerkezetkutatási önálló osztályának vezetője, 1990-ben pedig az ELTE TTK vegyész szakán egyetemi tanár. 1992-ben vá-

volt azoknak, akik sokszorosították az egyetemi diákság közösen fogalmazott proklamációját, amit azután szétszótáltak a felvonulók között. Szerencséjére ez nem jutott az egyetemi pártvezetés tudomására, bár gyanakodtak rá, ezért a diploma megszerzése után a Kelenföldi Tejipari Vállalatnál talált csak munkát, ahonnan Varsányi György ajánlására a Gyógyszerkutató Intézet spektroszkópai laboratóriumába került, melynek vezetője lett.

lasztották meg az Általános és Szervetlen Kémiai Tanszék vezetőjének, ahol továbbfejlesztette a szerkezetkutatást. Tanszékén egy pályázaton elnyert, az akkor kiemelkedő teljesítményűnek számító, 500 MHz-es spektrométer üzembe helyezésével megteremtette a magas színvonalú mágneses magrezonancia-spektroszkópiát.

A Kémiai Intézetben már működő röntgendiffrakciós berendezés mellett ez a műszer tette lehetővé a modern fehérjeszerkezet-kutatást Magyarországon. Megszervezte az MTA–ELTE Szerves Kémiai Spektroszkópai Kutatócsoportot, ahol Csámpai Antallal együttműködve ferrocénvegyületek előállításával és szerkezetvizsgálatával foglalkozott.

1990-ben lett hívásomra a Magyar Kémikusok Egyesületének alelnöke, mely tisztségét 1999-ig töltötte be. 2002-ben az Eötvös József-ösztöndíj Közalapítvány kuratóriumának elnöke, 2004 és 2023 között a Magyar Kémiai Folyóirat főszerkesztője volt. 1968-ban lett kandidátus, 1973-ban akadémiai doktor, 1980-ban pedig az MTA Anyag- és Molekulaszerkezeti Munkabizottságának elnöke. 1980–1995 között a Tudományos Minősítő Bizottság, később a Doktori Tanács és a Magyar Ösztöndíj Bizottság tagjaként is tevékenykedett. 2001-ben lett az MTA levelező, 2007-ben pedig rendes tagja. 1994-ben Bernáth Gáborral és Kálmán Alajossal megosztva Széchenyi-díjat kapott a szerves és gyógyszerkémia, a spektroszkópia és röntgenkristallográfia területén példás együttműködéssel végzett, nemzetközileg is elismert tevékenységéért.

2016-ban a Magyar Érdemrend középkeresztjével tüntették ki. Rajongója volt Wagner zenéjének, egy-egy operáját számtalanszor meghallgatta, művészetéről sok-sok előadást tartott. Markáns egyénisége, szókimondása és elkötelezettsége hiányozni fog a magyar kémiából.

Kedves Pali bátyám, nyugodj békében!

Náray-Szabó Gábor

■ A megemlékezést az mta.hu-ról vettük át, a szerző engedélyével.

Elveimhez híven, konokul Részletek Sohár Pál könyvéből

Szakterületem, az NMR-spektroszkópia az 1970-es évtizedben példátlan fejlődésen ment át. A nagyobb teljesítményű számítógépek elterjedése és ezzel együtt a nagy mennyiségű adat gyors tárolása lehetővé tette a mérési adatok Fourier-transzformációs matematikai átalakítását és ezáltal a pulzusgerjesztés módszerének alkalmazását. Ez a két körülmény a műszerek teljesítőképességének több nagyságrenddel való javulását eredményezte. Ennek köszönhetően hozzáférhetővé váltak – a hidrogénrezonancia egyeduralmát követően – az NMR számára az érzékenyebb atommagok, mindenekelőtt a C-13 izotóp. A ¹³C-NMR-spektromok vizsgálata óriási információgazdagodással járt a szerkezetkutatás számára...

A nagydoktori értekezést 1971-ben lényegében negyedév alatt megírtam. Ez azért volt lehetséges, mert a dolgozat anyaga nagyrészt már megjelent tudományos folyóiratokban. Az értekezés címe: *Az IR- és NMR-spektroszkópia alkalmazása izomer vegyületek szerkezetvizsgálatában*. Amíg egyetemi doktori és kandidátusi disszertációimat még kizárólag IR-vizsgálatokról írtam, a nagydoktori értekezésemben már az NMR jutott főszerephez. A tárgyalt tíz kutatási téma tíz különböző vegyületcsoport spektroszkópai tulajdonságainak tanulmányozása, eredetileg ismeretlen, új molekulák szerkezetfelderítése...

Liszt Ferenc tanácsát megfogadva fiatalon vezérelveket, ideálokat kerestem magamnak. Megtalálva ezeket egész életemben arra törekedtem, hogy hozzájuk makacsul ragaszkodjam, s hű maradjak. Az ideálok sok nehézségen, buktatón segítettek át. Egyik életelvemet édesapámtól kaptam: „Vedd tudomásul, hogy ebben a társadalomban te másodrendű állampolgár vagy, s ha bármit el akarsz érni az életben, kétszer annyit teljesíts érte, mint mások. Akkor nem érnek majd csalódások.” Erre az életelvre később Eötvös *Gondolatok* című művében is rábukkantam: „A sima utak, melyeken kevés fáradtsággal messze juthatunk, s azon javak, melyek után az emberek többsége leginkább vágyódik, legyenek másoké. Nekem, ó, Mindenható, adj rögzös ösvényt, mely mindig felfelé vezet, s melyen azon meggyőződéssel haladhatok, hogy eltévedni nem fogok sohasem.” A „rögzös út” követését megkönnyítette számomra egy magam szabta másik életelv: bármilyen feladatot, munkát, legyen bár nehéz, megalázó, értelmetlen vagy érdektelen, végezzünk a lehető legjobban, s keressük meg benne a vonzót, a hasznosat, a szépet. Tekintsük kedvtelésnek, játéknak, s ne terhes kötelességnek. Közelítsünk a dolgokhoz humoros oldaluk felől, s ezzel tegyük elviselhetővé a magunk számára az élet nehézségeit.